

Åsa Magnusson
Att hitta sin plats i ekosystemet
Intervju med Andris Fågelviskare

En av de första vårdagarna i april träffar jag Andris. Vi sitter i gräset utanför den stuga där han bor tillfälligt. Dungen där vi befinner oss fylls då och då av fågelsång och en och annan citronfjäril passerar under vårt samtal. Första gången jag såg Andris var när han var med i TV-programmet Mitt i naturen. Jag fascinerades av hans förmåga att kommunicera med djur, men blev också nyfiken på hans inställning till naturen och hur människans förhållande till den ser ut.

– Jag såg ett avsnitt av »Mitt i naturen« där du hade filmat ett möte med en varg. I stället för att springa sin väg så stannade vargen kvar och trampade runt en stund innan den satte sig ned och började skälla. I programmet beskrev du det som att vargen var ambivalent; å ena sidan ville den ge sig av, å andra sidan var det något som gjorde den nyfiken. Det verkade lite som att den betraktade dig som en like och inte en människa den behövde vara rädd för. Tror du att det kan uppstå jämlika relationer mellan människor och djur?

– Vargen i det här fallet blev förvirrad, eftersom jag inte betedde mig som den förväntar sig att en människa ska göra. Jag betedde mig varken som en aggressiv eller skrämmd människa, vilket gjorde att nyfikenheten hos vargen tog överhanden och den stannade kvar. Vargar är extremt nyfikna djur och de tycker om att lära sig saker. Även ur en mänsklig definition av intelligens är de väldigt intelligenta. Sedan tycker jag att för att man ska kunna tala om jämlika relationer behöver verkliga möten äga rum. Om man tar dagens naturfilmer som ett exempel så försöker de visa naturen så opåverkad som möjligt. Men då får vi bara veta hur djuren beter sig när vi människor inte är där, vilket i och för sig kan vara intressant, men djur är rädda för människor och det har de blivit utifrån hur vi har behandlat dem. Det är viktigt att fokusera på hur mötet mellan mig och en annan varelse ser ut. Jag tycker inte att det rör sig om

ett verkligt möte när man studerar några som inte vet att man är där.

– Jag reser ibland till Cevennerna, en bergskedja i södra Frankrike. När jag är där brukar jag tänka att det enda sättet att lära känna bergen på, det är att jag går i dem, är på plats. Då kan ett möte uppstå.

– Ja, det är samma sak med djuren. Det är klart att vi människor är rädda för vargar, när vi inte ens bryr oss om att lära känna dem. Lär man känna vargen på riktigt har man ingen anledning att vara rädd, det finns mycket obefogad rädsla. Men allting hänger samman med dig själv. Det du är rädd för, det kommer naturen att spegla tillbaka. Är vi rädda för naturen så innebär det att vi är rädda för saker i oss själva. Vi behöver släppa kontrollen mer och låta oss bli påverkade av naturen, många är rädda för det, men det är något av det finaste man kan bli. Samtidigt kräver det att vi accepterar alla sidor hos oss själva, även de sidor vi försökt tränga bort under civilisationens framväxt. Det betyder inte att vi ska vara mer aggressiva och okontrollerade utan att vi inte ska vara rädda för vår egen natur.

– Händer det aldrig att du känner rädsla i mötet med djur?

– Eftersom jag är mycket ute i naturen har jag mött många djur. Jag sover ofta ute under bar himmel och ibland har djuren kommit väldigt nära, andra gånger har jag bara anat deras närvaro på håll. En natt satte sig

en ugglan nästan på mig och även älg, vildsvin, hare och rådjur har kommit väldigt nära när jag varit i skogen om natten. Vildsvinen gruffar lite och visar på så sätt att de är missnöjda med ens närvaro, men sedan drar de vidare.

Ibland när jag har ylat med vargarna kan jag höra hur det prasslar i närheten när jag har lagt mig för att sova, jag känner deras närvaro, men jag är aldrig rädd för att de ska attackera. Man ska aldrig säga aldrig, men man måste se till omständigheterna och oddsen för att de skulle anfalla är små i Sverige idag. Vargar är stora och starka rovdjur och de äter kött, men de flesta vargar är rädda för människor. Det skulle krävas en extrem situation, som en väldigt utsvulten varg eller en väldigt sjuk varg.

Vi behöver släppa kontrollen mer och låta oss bli påverkade av naturen, många är rädda för det, men det är något av det finaste man kan bli. Samtidigt kräver det att vi accepterar alla sidor hos oss själva, även de sidor vi försökt tränga bort under civilisationens framväxt. De betyder inte att vi ska vara mer aggressiva och okontrollerade utan att vi inte ska vara rädda för vår egen natur.

– Ungefär som människor emellan?

– Ja, en rubbad eller fullständigt utsvulten människa skulle också kunna attackera dig. Jag är sällan rädd när jag är ute i naturen. Däremot kan jag känna mig rädd för andra människor i vissa lägen. Jag har funderat över varför det är så. Det kan såklart ha med tidiga upplevelser i livet att göra, men ibland handlar det nog mest om en form av ilska som uppstått i samband med hur jag sett människor behandla det som är heligt för mig. Rädslan kan komma när jag ser att människor betar sig på ett sätt som är väldigt annorlunda mot hur jag skulle ha betett mig. Det är nästan en sorts förakt. När jag var yngre kunde jag känna förakt för hela mänskligheten. Idag kan jag omvandla det där föraktet till någonting annat och jag kan konstatera att jag inte gillar vad de gör, men att de betar sig såhär av en anledning. Vi är alla särade av den civilisation vi lever i och lider av vår separation från naturen på det ena eller det andra sättet.

– I det avsnitt av »Mitt i naturen« där du var med nämnde du att för att kunna leva ute såsom du gör måste en

hel del barriärer övervinnas, men att det är ett steg mot ett liv som du tror är nödvändigt i fall människan inte ska fortsätta att vara en sorts »svulst« i förhållande till naturen omkring henne. Vill du utveckla vad du menar med det?

– Ja, de flesta människor i vår del av världen är vana vid en viss standard, en viss livsstil. När man överger den och försöker att leva på ett annat sätt uppstår det frågor och tankar, vilket jag tror är normalt. Men när man väl övervinner det första motståndet känns det inte så konstigt. Samtidigt blir man medveten om vad man egentligen behöver för att må bra och det är inte så mycket. Under en stor del av mänsklighetens historia har hon levt i klansamhällen där det funnits en stabil grupp runt henne, men idag lever vi i ett samhälle där vi på många sätt är frikopplade från varandra och det tror jag inte är optimalt. Jag tror att många människor känner en djup avsaknad av gemenskap och tillsammans med mina vänner försöker jag hitta sätt att leva på där vi kan stärka varandra. När det finns en trygg gemenskap verkar många andra behov försvinna. En ny bil, ett nytt hus, nya kläder, inget av det där behöver vi egentligen, det är behov som skapas i oss när våra grundläggande behov inte är tillfredsställda. Tillsammans har vi också möjlighet att påverka i högre grad.

Bilden av svulsten använder jag mig av eftersom definitionen av cancer är att den kommer ur kroppen, men att den inte längre samarbetar med kroppen och det tycker jag är en bild som beskriver människans relation till naturen idag; vi kommer ur naturen, men vi arbetar inte längre tillsammans med den. I stället har vi separerat oss från den och det skapar en mängd problem. Allt är sammanlänkat med varandra. När vi separerar saker från varandra, vilket är en förutsättning för det liv många lever idag, så ignorerar vi förbindelser som är viktiga för oss. Så länge vi förbinder oss med livet runt omkring oss går det inte att koppla bort att det vi gör får konsekvenser för vår omgivning. Att leva innebär att påverka, men vi kan välja hur vi ska leva och hur vi ska påverka. Precis som vargen, älgen och alla andra arter har vi en roll i ekosystemet som vi skulle behöva hitta tillbaka till. Kanske på ett nytt sätt, utifrån de nya erfarenheter vi har gjort. Om man tittar på hur ursprungsbefolkningar i olika delar av världen har levt så har de alla samverkat med naturen de har levt i, spelat på den, nästan som på ett instrument och lämnat den vidare till de generationer som kommit efter dem. Så gör ju djuren också. Titta på bävern till exempel, den

dämmer upp ett vattendrag och skapar en stor våtmark. Där får den tillgång till träd och vattenväxter att äta och skydd mot rovdjur. Samtidigt skapar den tillhåll för vattenfåglar, grodor och andra djur som trivs i samma miljö. Att medvetet förbinda sig med sin omvärld och att lära sig hur saker och ting hänger ihop är något av det viktigaste människan kan göra. Människan har en viktig plats i naturen och när hon samverkar med den gynnar hon inte bara sig själv utan även andra arter runt omkring henne.

Plötsligt intensifieras fågelkvittret i dungen och Andris talar om att det är varningsläten, men inte för att vi sitter där, utan fåglarna varnar för någonting som har dykt upp plötsligt, som en hök eller en katt till exempel.

– *Jag har hört att du kan över 120 olika fågelläten. Ger din förmåga att härma läten dig tillgång till fåglarnas värld, tycker du?*

– På vissa sätt får jag kanske det, men deras läten är bara en liten del av deras kommunikation. Det är inte alltid de förstår att lätet kommer från mig. En gång, när jag var i Helsingborg, stod jag bara någon meter ifrån en ringduva. Jag började kuttra till den och då såg den uppriktigt förvånad ut. Den flög upp i en lyktstolpe och därifrån fortsatte den att observera mig under en lång stund. Jag tänker att det var lika märkligt för den som det hade varit för mig om ringduvan plötsligt hade öppnat näbben och börjat prata människospråk.

Djuren är inte lika mycket i sina tankar som vi människor kan vara. Det är de bara sporadiskt. De är mer upptagna av att tolka sin omvärld och att vara i nuet. Samtidigt tror jag att de förstår mycket mer än vad vi anar. De noterar det de ser väldigt direkt och försöker att förhålla sig till oss. I det förhållningssättet ligger att de är väldigt rädda för oss. Men det händer att de släpper på det. En gång när jag var i Portugal kom en vild vildsvinhona fram och la sig bredvid mig. Hon var skadeskjuten och på väg att dö. Trots att det var en människa hon blivit skjuten av tydde hon sig till mig.

– *Är du kompis med vissa djur ute i skogen?*

– Nej, jag är inte kompis med djuren på det sättet. Ibland lär jag känna vissa individer, ser var de håller till och vilka vanor de har. Det har jag ägnat mig åt sedan jag var i tonåren, att följa djuren. Men jag är inte säker på att de alltid uppskattar min närvaro. Till exempel har jag spårat vargarna i det här området mycket och de är säkert väl medvetna om min närvaro, men jag tror inte

Foto: Wikimedia Commons / U.S. Fish and Wildlife Service

att de ser mig som en vän. Däremot får jag en känsla för vilka de är när jag håller till mycket i deras närhet.

– *Känner du ett ansvar ibland? Att din förmåga att kommunicera med djur och ditt förhållande till naturen också kräver vissa saker av dig?*

Ibland lär jag känna vissa individer, ser var de håller till och vilka vanor de har. Det har jag ägnat mig åt sedan jag var i tonåren, att följa djuren. Men jag är inte säker på att de alltid uppskattar min närvaro. Till exempel har jag spårat vargarna i det här området mycket och de är säkert väl medvetna om min närvaro, men jag tror inte att de ser mig som en vän. Däremot får jag en känsla för vilka de är när jag håller till mycket i deras närhet.

– Genom den förmåga jag har kan jag fungera som en tolk mellan människan och naturen. Eftersom människan idag på många sätt är bortkopplad från naturen kan hon behöva hjälp med att börja kommunicera igen. Där kan jag vara till hjälp, sedan tycker jag inte alltid att det är så lätt att kommunicera med människor, där finns det en svårighet för mig. Men det handlar kanske inte alltid om att skrika högst utan om att hitta en ödmjuk väg. Att bara skrika på skogsindustrin när jag känner frustration, leder förmodligen ingenstans. Här gäller det nog att hitta ett språk som de man vill påverka faktiskt lyssnar till, utan att tappa bort sitt budskap. Och att visa på alternativ, inte överlämna allt till våra politiker till exempel. Förändringar måste börja inne i människor: »Be the change you want to be«, det tror jag på.

– *Det här numret av Balder har temat »Förbindelser«, vilka förbindelser tror du att vi måste vårda extra mycket idag?*

– Ja, några har jag redan tagit upp, som det att människan behöver återupprätta sin förbindelse till resten av ekosystemet. Men det här med mat och hur vi förhåller oss till den tycker jag också är viktigt. Maten vi äter ger våra kroppar en viss information och vi förbinder oss med den. Jag tror att det ligger mycket i uttrycket, »man blir vad man äter«. Äter man kött från en hjort blir man en del av hjorten och det landskap den i sin tur har varit en del av. Vi utbyter energi med varandra och vad vill vi egentligen förbinda oss med? När vi äter

fabriksmat är det den energin vi tar in. För mig känns det bra att så mycket som möjligt av den mat jag äter kommer från naturen. Nu är det många människor som samsas med varandra på jorden och det är inte möjligt för alla att själva producera sin mat. Jag har inget bra svar på hur vi ska lösa befolkningsfrågan, men jag vet att vi behöver hålla oss till de spelregler som naturen har satt upp. Det sätt många människor lever på nu går direkt emot hur hela naturen fungerar och det kommer inte att hålla i längden.

– *Vad brukar du äta?*

– Jag lever mycket på det naturen ger såsom: växter, rötter, insekter och ibland trafikdödade djur. Men jag handlar även mat i matbutiker när jag behöver det. Ikväll ska jag äta hjortkött som vargarna har lämnat efter sig. Jag ser mig som en del av näringskedjan.

En rödhake har börjat sjunga en bit bort och Andris svarar. Efter en liten stund blir rödhakens sång starkare. Andris skrattar till och säger att nu har »tävlingen« börjat, rödhaken tror att han har en utmanare. Mycket av fågelsången handlar om det, att markera revir. Men Andris slutar snart att svara, det är inte så sjyst att han slösar sin energi på mig, säger han.

– *Till sist, har du något favoritdjur?*

– Jag har många favoritdjur, eftersom alla djur är intressanta på sitt speciella sätt. Men vargen är ett väldigt starkt djur för mig. Den är en stark symbol för det vi inte lyckas att tämja och den representerar någonting som fortsätter att vara vilt, hur vi än försöker. Det som väcks i en när man möter en varg säger väldigt mycket om en själv. För mig innebär ett vargmöte känslor av vördnad och fascination, men känner man rädsla och hat så speglar det ens relation till naturen. Det är inte en slump att ursprungsbefolkningen i Nordamerika kallade vargen för *The Teacher*, det är den varelse som allra tydligast kan lära oss människor någonting viktigt om oss själva. ■